

۱۰۷) و گروهی دیگر نیز به معنای نقطه تعادل در یک نظام سیاسی تعریف کرده‌اند (بشیریه، ۱۳۹۶: ۸۷). هر جامعه مبتنی بر بنیان‌ها و ساختارهایش شیوه اعتراض مختص به خود را به نمایش می‌گذارد. مشخصه اصلی جامعه معترض آن است که همواره از میان رضایت و اعتراض، قطع نظر از محتوای اعتراض و رضایت، اعتراض را انتخاب می‌کند. صورت‌بندی و ساختار اجتماعی جامعه به گونه‌ای است که وضعیت اعتراض در آن به وضعیت مطلوب تبدیل شده است (کاتوزیان، ۱۳۸۰: ۴۱). اعتراض سیاسی در قانون اساسی جمهوری اسلامی معطوف به هدف متبلور نشده است. این ضعف باعث شده است که گفتمان‌ها و جریان‌های فکری سیاسی از مجاری غیر از قانون اساسی این آرمان‌ها را پیگیری کنند. برای کاستن یا حذف این روند، قانون اساسی برای اعتراض باید به سه شرط اساسی توجه کند؛ زیرا مردم در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دارای سه ویژگی مهم‌اند. این سه ویژگی بر اساس بند ششم از اصل دوم، جمهوری اسلامی نظامی است که بر پایه «کرامت و ارزش‌والای انسان و آزادی توأم با مسئولیت او در برابر خدا» حاصل می‌شود. (اخترشهر، ۱۳۹۹: ۳۳).

۱.۱. اعتراض و کرامت انسان

سؤال مطرح این است که عامل اصلی کرامت انسانی چیست؟ از نظر اسلام منشأ این کرامت در خلقت ویژه انسان نهفته که با دمیدن روح الهی درآمیخته است؛ بدین ترتیب کرامت انسانی منشأ الهی دارد و در حالت طبیعی همه انسان‌ها در بهره‌مندی از این حق با هم برابرند و هیچ‌کس را بر دیگری امتیازی نیست.

الف) تعریف کرامت

سخاوت و شرافت، پاک بودن از آلودگی‌ها و عزت و کمال مخصوص تمام انسان‌هاست.

ب) انواع کرامت

۱. کرامت ذاتی: همه انسان‌ها مادامی که مرتکب خیانت و ظلم به خود و دیگران نشوند، از این صفت شریف برخوردارند.

۲. کرامت اکتسابی: در صورتی که انسان از استعدادها و نیروهای بالقوه خود در جهت رشد و تعالی و کمال خود بهره‌بردار به این نوع از کرامت نیز مفتخر می‌شود. البته این امر به همت، لیاقت و تلاش او بستگی دارد. از مقایسه بین این دو امر معلوم می‌شود:

۱. کرامت ذاتی، غیرارادی است، درحالی‌که کرامت اکتسابی امری ارادی و اختیاری است.
۲. کرامت ذاتی همه انسان‌ها را در برمی‌گیرد، درحالی‌که کرامت اکتسابی به افراد خاصی اختصاص دارد.
۳. از آنجاکه کرامت ذاتی امری غیرارادی است، کرامت اکتسابی از ارزش، اعتبار و جایگاه بالاتری برخوردار است.

۴. کرامت ذاتی تابع دوام و بقای طبیعت انسانی است. اگر این حالت طبیعی دچار آسیب بشود، کرامت او نیز دستخوش تغییر و تحول می‌گردد.

۵. انسان‌ها در برخورداری از کرامت اکتسابی درجات مختلفی دارند، همان‌گونه که در سیر نزولی و از دست دادن کرامت ذاتی خود در مراتب مختلفی قرار می‌گیرند (اخترشهر، ۱۳۹۹: ۳۴).

اقتضای اعتراض هنگامی که از قلمروی مدنی بودن خود خارج می‌شود به سمت هنجارشکنی و اغتشاش حرکت می‌کند، خواه بدون حمل سلاح باشد، خواه با حمل سلاح. در این صورت نه تنها قانون حامی و پشتیبان آن نخواهد بود، بلکه با عناوین مختلف نظیر قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۲ و قانون تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده در سال ۱۳۷۵ جرم‌انگاری خواهد شد. مقابله با این قبیل اعتراضات از جمله وظایف